

Naar de Filistijnen gaan

Ineke van Lieshout

Wanneer je iemand vraagt: "wat is het verschil tussen Filistijnen en Palestijnen?" is de kans groot dat je de vraag teruggespeeld krijgt. "Dat is toch hetzelfde?" Via het Latijn is er taalkundige verwantschap, maar het zijn niet dezelfde bevolkingsgroepen zoals wijlen Arafat ons wijs probeerde te maken. Het is een gedachtengang die de Palestijnse Autoriteit aan ons opdringt in hun streven naar een Palestijnse staat. In dit artikel zetten we uiteen wie de Filistijnen waren en dat de Palestijnen onmogelijk van hen afstammen.

Volkerentafel, Kreta

In Genesis lezen we voor het eerst over de Filistijnen in 10:4 (zie ook 1 Kron. 1:12), waar zeventig volken worden opgesomd. Daar staat dat de Filistijnen voortkwamen uit de Kasluchieten. Zij waren het nageslacht van Misraim, de tweede zoon van Cham, die een zoon van Noach was. Filistijnen komen dus niet voort uit de twee andere zonen van Noach, Jafet en Sem. Van Sem stammen de Israëlieten en (vele) Arabische stammen af, waaronder ook huidige Palestijnen in Israël. Volgens de Bijbel zijn Palestijnen dus geen Filistijnen. Palestijnen behoren tot de Semitische volken; Filistijnen tot de 'zonen van Cham'.

Van de Filistijnen is bekend dat zij in de oudheid deel uitmaakten van de Zeevolken. Zij bewoonden de kust van Anatolië (Turkije) en waren ook afkomstig uit het gebied van de Egeïsche Zee. De profeten Amos (9:7) en Jeremia (47:4) stellen dat Filistijnen uit Kaftor komen. Algemeen wordt verondersteld dat dit Kreta is. Zij dreven handel met Egypte en het Midden-Oosten.

Aartsvaders en Filistijnen (vanaf ± 1950 v. Chr. 1)

Waarom wonen Palestijnen zo graag in de Gazastrook? Een reden is dat Filistijnen in de tijd van Abraham daar leefden. Het gebied heette toen Gerar. Menend dat zij van de Filistijnen stammen en nazaten zijn van Abraham, maken zij aanspraak op de Gazastrook. Maar dit is geen grond om hun recht te laten gelden. Want "Abraham ...

vertoefde vele dagen als vreemdeling in het land der Filistijnen"; evenals Isaac (Gen. 20:1; 21:34; 26: 1,2). Hij verbleef daar dus niet als ingezetene. Volgens de Bijbel kunnen Palestijnen zich dus niet beroepen op Abraham als inwoners van Gerar.

Abimelek I en II waren koningen in dit land (Gen. 26:1). Op de zuidwestelijke grenslijn van Kanaän (Gen.10:19) lag de hoofdstad Gerar aan de voet van de heuvel die nu Jemmeh heet. In de noordwestelijke punt van de Negev hadden de Filistijnen daar een handelskolonie gevestigd. Abraham sloot een verbond met Abimelek I (Gen. 21). Jalousie dreef de Filistijnen ertoe de waterputten te dempen, die vader Abraham had laten graven. Abimelek II verzocht Isaac toen westelijk te trekken naar het vruchtbare dal van Gerar. Dat heet nu Wadi Es-Sariah. Het ligt enkele kilometers van Gaza en is tegenwoordig Palestijns gebied (Gazastrook). De Gazastrook heeft een snel groeiende bevolking; 70% is beneden de 24 jaar en bijna 52% is 15.2)

Uittocht en Filistijnen (vanaf ± 1500 v. Chr.)

In Gerar woonden destijds de Filistijnen en in Kanaän de Kanaänieten (bestaande uit verschillende stammen). Er waren dus twee gebieden op de kaart te onderscheiden: Kanaän en het land Gerar. Dat Gerar grensde aan Kanaän blijkt uit de route die God aangaf bij de uittocht uit Egypte. "Toen Farao het volk had laten gaan, leidde God hen niet op de weg naar het land der Filistijnen, hoewel deze de naaste (kortste) was; want God zeide: Het volk mocht eens berouw krijgen, wanneer zij in strijd gewikkeld werden, en naar Egypte terugkeren" (Ex.13:17). Het was de kortste weg geweest. De Filistijnen kennende als een vechtlustig volk, was het raadzaam dat Mozes met het volk afboog richting Schelfzee.

De Filistijnen vestigden zich langzamerhand langs de gehele kuststrook van waaruit ze Kanaän landinwaarts binnenvielen. Als Arafat beweert dat de Filistijnen eerder in Kanaän woonden dan de twaalf stammen van Israël, heeft hij daarin deels gelijk. Hoewel zij voor het merendeel woonden in hun eigen land Gerar en voor een kleiner deel in enkele gebieden van Kanaän. Het Filistijnse volk was moeilijk te overwinnen. Daarom beloofde de HERE Zijn volk (Ex. 23:31), dat Hij hen ook de gebieden van de Filistijnen zou geven: "En Ik zal u het gebied geven van de Schelfzee tot de Zee der Filistijnen (Middellandse Zee) van de woestijn tot de Rivier (Eufraat), want Ik zal de inwoners van het land in uw macht geven, zodat gij hen voor u uit verdrijft." Dus Gods Woord zegt dat Hij Zijn Land heeft gereserveerd voor Zijn volk Israël. Daarom blijft er

bijbels bezien voor Arafat 'geen grond over' om op te staan.

Het Filistijnse land Gerar ging Filistea heten: ltl. het land van de bezoekers, of vreemdelingen. Mozes noemde hun land zo in het lied dat hij zong nadat de HERE het volk dwars door de Zee van de Egyptenaren bevrijdde: "volkeren hoorden het, zij sidderden; beving greep de bewoners van Filistea aan." (Ex. 15:14) Zelfs de machtige Filistijnen sidderden voor de macht van God!

Jozua en de Filistijnen (vanaf ± 1450 v. Chr.)

Indachtig Zijn belofte dat Hij de Filistijnen in hun macht zou geven, vervolgen we de geschiedenis van de Filistijnen. Na de periode van de aartsvaders had Filistea zich enigszins naar het noorden uitgebreid. 'Het land van de bezoekers' lag in het gebied dat aan de stam Juda werd toegewezen. Het strekte zich uit net onder de lijn van Jeruzalem naar de westkust.

Onder leiding van Jozua veroverde Israël Kanaän. Aan het einde van zijn leven besprak de HERE met Jozua het resultaat van de veldtochten. Er was veel land in bezit genomen, maar nog niet alles. De conclusie luidde: "Dit is het land, dat overgebleven is: alle landstreken der Filistijnen³) en het gehele land der Gesurieten." (Joz.13:2) Vervolgens wees de HERE op de macht van de vijf stadsvorsten in Filistea: "de vijf stadsvorsten der Filistijnen: die van Gaza, die van Asdod, die van Askelon, die van Gat en die van Ekron." Deze steden lagen in Filistea en waren gevormd als uitvalsbases na de nederlaag die Egypte hen onder Ramses II had toegebracht. Enkele steden klinken ons vandaag bekend in de oren. Askelon is een belangrijke Israëlische badplaats en ligt 20 km ten noorden van Gaza. Gaza kennen we vanwege de subsidie van de Nederlandse regering aan Arafat, voor de aanleg van een verplaatsbare haven.

Toen de HERE over de gebieden sprak die nog niet waren ingenomen, zei Hij ook waarom. Dit was om die Israëlieten op de proef te stellen, die nog niet met oorlogen om Kanaän geconfronteerd waren. Geloofden zij in de belofte dat de God van Israël hen de overwinning over de Filistijnen zou geven? Maar, dan moesten wij wel Hem alleen dienen!

De stadsvorsten: tirannen

We gaan nu naar de periode van de Richteren, die

aanving na de dood van Jozua. Israël mocht geen goden van andere volken dienen (Richt. 3:1-4). Dus ook niet die van de Filistijnen. In Gaza en Asdod aanbaden Filistijnen Dagon, in Askelon Astoret en in Ekron Baäl-Zebub (2 Kon. 1:1-16). Ook moest Israël zich verre houden van hun cultuur. De Filistijnen hadden de reputatie van tovenaars (Jes. 2:6). Bovendien waren hun mannen niet besneden (Richt. 14:3, 15:18, enz.). Overigens, het niet besneden zijn toont aan dat Filistijnen geen Semieten waren, want dezen laten zich besnijden, zoals ook de huidige Palestijnen.

De stadsvorsten werden 'seraniem' (Hebr.) genoemd, ook met 'tirannen' te vertalen. Zij waren goede strategen. Een ieder regeerde over zijn eigen stad en de omliggende dorpen. Samen vormden zij een bestuurlijke raad (Richt. 16:5-8). Tevens waren zij militaire leiders (1 Sam. 29:1-7), die gezamenlijk hun strategie bepaalden om meer gebieden in Kanaän te bezetten (1 Sam. 7:7). Al zijn de Palestijnen dan geen Filistijnen wat betreft origine, hun hedendaagse bestuur 'in de bezette gebieden' lijkt op die van de Filistijnse stadsvorsten. Volgens het fasenplan van de PLO wil men via de ministatjes in de Gazastreek en de West-Oever geheel Palestina in bezit krijgen.

Een van de redenen waarom de Filistijnen zo machtig waren, was hun deskundigheid om ijzer te bewerken. "Een smid was er niet te vinden in het gehele land van Israël, want de Filistijnen hadden gezegd: De Hebreëen mogen zich geen zwaarden of speren maken." (1 Sam. 13:19) Zij dwongen een monopolie af voor de ijzerbewerking, waarvan zij door prijsopdrijving misbruik maakten, zie ook 1 Samuel 29:1-7.

Richteren en Filistijnen (± 1430-1080 v. Chr.)

Als het volk Israël de HERE ontrouw werd ontbrandde Zijn boosheid. Dan gaf Hij hen over in de macht van de volken wiens goden zij aanbaden. Hij gaf hen pas 'richters' wanneer zij hun ontrouw beleden. Drie van deze verlossers verdedigden zich tegen de Filistijnen: Samgar de 3e richter (± 1284 v. Chr.): "hij versloeg de Filistijnen met een ossestok, zeshonderd man; zo verlostte ook hij Israël." (Richt. 3:31); Jefta de 9e richter (± 1150 v. Chr., Richt. 10:7.) en Simson de 13e.

De Filistijnen deden in ± 1190 v. Chr. via de Nijldelta een massale inval in Egypte, onder farao Ramses III (1198-1166 v. Chr.). Zijn legers versloegen de Filistijnen en drongen hen terug deels richting Kanaän. Hierdoor vestigden de Filistijnen zich ook in Hazor in het noorden, in Beth Shean in Galilea, en in Bethel en Jeruzalem in Judea. Bij opgravingen in Tel Qasile in

Tel-Aviv bij de monding van de Yarkon, is een Filistijnse haven met nederzetting gevonden uit midden 12de eeuw v. Chr.

Vanuit al deze plaatsen kregen de Filistijnen Israël vanaf ± 1120 v. Chr. veertig jaar in hun macht. Het was de Simson die hen uiteindelijk verloor. De stadsvorsten onderhielden rechtstreekse contacten met zijn geliefde Delila (Richt. 16). Kon Delila voor 5500 zilverstukken te weten komen waarin zijn kracht lag? Uiteindelijk werd de kracht van zijn haarcodes gebroken. De Filistijnen zetten Simson in Gaza gevangen en staken zijn ogen uit. Zij organiseerden in de tempel van Dagon een groot offerfeest voor de overwinning. Toen bad Simson God hem nog eenmaal sterk te maken. "En Simson zeide: Dat ik met de Filistijnen sterve. Toen boog hij zich met kracht, en het gebouw stortte in boven de stadsvorsten en boven al het volk, dat daarin was. De doden die hij in zijn sterven gedood heeft, waren talrijker dan die hij in zijn leven gedood had." (Richt. 16:30)

Israëls koningen en Filistijnen (± 1040-604 v. Chr.)

Maar dit betekende niet het einde van het Filistijnse volk. Zij waren diep in Kanaän doorgedrongen, waarover de geschiedenis van de koningen van Israël schrijft. In Afek (1 Sam. 4:1) kwamen vierduizend Israëlieten om, nog in de tijd van de profeet Eli. Israël kwam toen op de gedachte om de Ark van het verbond naar de legerplaats over te brengen, tot grote schrik van de Filistijnen. Zij riepen: "Wee ons! Wie redt ons uit de macht van deze geweldige god? Dit is dezelfde god, die de Egyptenaren met allerlei plagen in de woestijn geslagen heeft." (1 Sam. 4:8) Daarop maakten de Filistijnen de Ark buit en brachten deze naar de tempel in Asdod en zetten de Ark naast het beeld van de god Dagon. Maar het beeld viel voorover voor de Ark en de tweede keer viel Dagon in stukken (1 Sam 4). Van Asdod werd de Ark naar Gat gebracht en vandaar naar Ekron. Doch overal waar de Ark stond kreeg het volk builenziekte en last van een muizenplaag. 1 Samuel 5 en 6 beschrijft hoe de Ark met gouden gezwellen en muizen als genoegdoening, na zeven maanden naar Israël werd teruggebracht.

Soms leed Israël grote nederlagen (1 Sam. 14:1-47), andere keren overwonnen zij, zoals onder koning Saul, zie 1 Sam. 13, 14, die waarschijnlijk het meest heeft gevochten tegen de Filistijnen. We kennen zeker het verhaal dat David de Filistijnse

reus Goliath versloeg (1 Sam. 17). In 1 Samuel 27 lezen we, dat David voor Saul vluchtte naar Filistea, naar Gat, waar de Filistijn Akis stadsvorst was. David kreeg van hem de stad Siklag en verbleef daar zestien maanden. Pas later drong David de Filistijnen terug naar de vijf steden in Filistea (1 Sam. 13:19-22). Pas tijdens de regering van koning Hizkia in 614 v. Chr. werd Filistea geheel onderworpen (2 Kon. 18:8). Echter, als volk waren ze toen nog niet van het toneel verdwenen.

Nebukadnessar en Filistijnen (± 600 v. Chr.)

Het lot van de Filistijnen was afhankelijk van de politieke verschuivingen in het nabije Oosten. Aan hun volksbestaan is een einde gekomen onder Nebukadnessar van Babel. Hij deed in 604 v. Chr. een aanval op Askelon en deporteerde later de stadsvorsten en de inwoners van Gaza en Asdod en Askelon (Jer. 25:20; 47: 1-7). Hij zette de mannen aan het werk in zijn legers. Daarvoor, vanaf 701 v. Chr. veroverden andere koningen van Babel reeds de andere steden van Filistea. De profeet Zacharia profeteerde deze ondergang (9:5 en 6). Hun steden kregen een gemengde bevolking, eerst hoofdzakelijk Foenicisch, later Hellenistisch. De Romeinen latiniseerden in de eerste eeuw na Chr. de naam Filistea tot Palestina. Zij gaven deze naam aan een gebied dat groter was dan de Filistijnen ooit hadden beheerst. Hierover meer in een volgend artikel.

Conclusie Onze conclusie is, dat Palestijnen geen Filistijnen zijn. Vervolgens dat het Filistijnse volk vanaf 604 v. Chr. niet meer bestaat. Desondanks identificeren Palestijnen zich meer en meer met de Filistijnen, waarmee ze hun vermeend recht op gebieden in Israël steeds meer tot gemeengoed maken.

Lees verder: **Zitten al seen Arabier in de Woestijn**